

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 11/2005 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 4 § lagen om försvarsmaktens hand- räckning till polisen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 oktober 2004 en proposition med förslag till lag om ändring av 4 § lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (RP 187/2004 rd) till förvaltningsutskottet för beredning.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet och försvarsutskottet lämnat utlåtande i ärendet (GrUU 10/2005 rd, FsUU 4/2005 rd). Dessutom har förvaltningsutskottet begärt ett nytt utlåtande av grundlagsutskottet (GrUU

23/2005 rd). Utlåtandena har bifogats detta betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- polisdirektör Jorma Toivanen och lagstiftningsråd Kimmo Hakonen, inrikesministeriet
- regeringssekreterare Marko Hasari, försvarsministeriet
- forskare Liisa Vanhala, justitieministeriet
- professor Olli Mäenpää
- professor Ari-Matti Nuutila
- professor Kaarlo Tuori.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen ska ändras så att polisen förhindrande eller avbrytande av terroristbrott skall ha rätt att av försvarsmakten begära nödvändig handräckning som kräver användning av militära maktmedel. Användningen av maktmedel ska basera sig på bestämmelserna om användning av maktmedel i polislagen och att inrikesministeriet begär handräckning hos försvarsministeriet samt att beslut om handräckning fattas i statsrådet. I synnerligen brådskande

och farliga fall kan polisens högsta ledning begära handräckning och beslut om handräckning fattas då av huvudstaben. Statsrådet ska utan dröjsmål underrättas om begäran och beslutet om handräckning. Den som begär handräckning, dvs. inrikesministeriet eller polisens högsta ledning, svarar för att användningen av maktmedel är laglig.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Allmänt

Terrorism handlar om kriminalitet som mycket allvarligt äventyrar samhällets grundläggande funktioner, rättsliga ordning och människors liv, hälsa och säkerhet. Därför finns det mycket tungt vägande samhälleliga skäl för att hindra och avbryta terroristbrott. Verksamhetens exceptionellt allvarliga karaktär bör också vägas in i bedömningen av om motmedlen står i rätt proportion till brottet. Med tanke på det som kännetecknar terroristhandlingar kan användningen av exceptionella maktmedel vara befogad i extrema situationer.

Genom att använda militära maktmedel kan man göra intrång i en lång rad grundläggande rättigheter. I extrema fall kan användningen av militära maktmedel äventyra deras rätt till liv som utsätts för dem, som grundlagsutskottet påpekar i ett tidigare utlåtande om propositionen (GrUU 10/2005 rd). Användningen av maktmedel kan dessutom få konsekvenser också för andras grundläggande rättigheter än deras som är brottsmisstänkta.

Inte bara de grundläggande rättigheterna utan också t.ex. artikel 2 om rätt till livet i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna ställer vissa begränsningar för användningen av maktmedel i situationer som kan vara besvärliga med tanke på skyddet av flera människors liv och hälsa. I artikel 2.1 sägs att ingen avsiktligt ska bli berövad livet. Å andra sidan kan ingen utifrån artikel 2.2a) anses ha blivit berövad livet i strid med artikeln när det är en följd av våld som är absolut nödvändigt för att försvara någon mot olaglig våldsgärning. I övervakningen av konventionen om de mänskliga rättigheterna har det varit praxis att se på relationen mellan anti-terroristiska åtgärder och konventionsbestämmelserna utifrån en samlad bedömning av de rådande förhållandena i varje enskild situation. Utöver förhållandena har också legislativa och administrativa faktorer kunnat

vägas in, t.ex. hur omsorgsfullt en operation har planerats och hur den har övervakats.

Av grundlagsutskottets nya utlåtande framgår att grundlagen och den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna följer vissa krav inte bara för lagstiftningen utan också för hur myndigheterna i konkreta situationer får använda maktmedel.

Behovet att precisera propositionen

Lagförslaget i propositionen kan enligt grundlagsutskottets tidigare utlåtande behandlas i vanlig lagstiftningsordning bara om utskottets konstitutionella anmärkningar om 4 § 1 mom. beaktas på behörigt sätt (GrUU 10/2005 rd).

Grundlagsutskottet har ansett att förslaget är problematiskt med hänsyn till kravet att bestämmelserna ska vara exakta och noga avgränsade, i synnerhet med hänsyn till att möjligheten att använda militära maktmedel på ett exceptionellt sätt inkräktar på en lång rad grundläggande rättigheter för mångas vidkommande. Av den orsaken är förslaget också förknippat med en del problem när det gäller bestämmelsernas proportionalitet. Förslaget måste därför preciseras för att det ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Förvaltningsutskottet begärde den 12 maj 2005 ett nytt utlåtande från grundlagsutskottet om lagen om ändring av 4 § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (RP 187/2004 rd) kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning utifrån inrikesministeriets skrivelse till förvaltningsutskottet den 9 maj 2005, som ingår som bilaga till begäran om utlåtande.

Bestämmelserna

Grundlagsutskottet anser i sitt nya utlåtande, där de föreslagna paragraferna i inrikesministeriets skrivelse ingår som bilagor, att bestämmelserna kan genomföras i vanlig lagstiftningsordning (GrUU 23/2005 rd). Förvaltningsutskottet tillstyrker lagförslagen enligt grundlagsutskottets nya utlåtande.

Detaljmotivering

1. Lag om ändring av 4 § lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen

4 §. Lagförslaget i propositionen kan enligt grundlagsutskottets tidigare utlåtande behandlas i vanlig lagstiftningsordning bara om utskottets konstitutionella anmärkningar om 4 § 1 mom. beaktas på behörigt sätt (GrUU 10/2005 rd). Grundlagsutskottet har ansett att förslaget är problematiskt med hänsyn till kravet att bestämmelserna ska vara exakta och noga avgränsade, i synnerhet med hänsyn till att möjligheten att använda militära maktmedel på ett exceptionellt sätt inkräktar på en lång rad grundläggande rättigheter för mångas vidkommande. Av den orsaken är förslaget också förknippat med en del problem när det gäller bestämmelsernas proportionalitet. Därför måste förslaget preciseras för att kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Enligt grundlagsutskottets tidigare utlåtande måste det av lagen för det första framgå vad som avses med militära maktmedel. Ambitionen bör vara att åstadkomma en i den nya lagens behov förankrad bestämmelse som begränsar polisens rätt att få handräckning av försvarsmakten till maktmedel som lämpar sig för handräckningsuppdrag.

Inrikesministeriets skrivelse den 9 maj 2005 som ingår som bilaga till förvaltningsutskottets begäran om utlåtande den 12 maj 2005 innehåller ett förslag till definition av militära maktmedel i 4 § 3 mom. i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen. Enligt förslaget avses med militära maktmedel sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen. Förslaget svarar mot definitionen i 33 § 1 mom. i territorialövervakningslagen (755/2000) och uppfyller i sig grundlagsutskottets krav på att militära maktmedel ska definieras i lag.

I sitt nya utlåtande ser grundlagsutskottet det som en viss brist att militära maktmedel inte begränsas på det sätt som utskottet rekommende-

rar enbart till maktmedel som lämpar sig för handräckningsuppdrag, utan att definitionen fortfarande ser ut att omfatta all militär makt som försvarsmakten har till sitt förfogande. Å andra sidan innebär 4 § 4 mom. om maktmedlens proportionalitet och försvarbarhet i skrivelsen en situationsspecifik begränsning också i möjligheten att använda olika slag av krigsmateriel. Det oaktat är det enligt grundlagsutskottets mening viktigt att definitionen kompletteras med en passus som begränsar den tillgängliga krigsmaterielen och som anger om den lämpar sig för polisuppdrag, t.ex. på följande sätt: "*Med militära maktmedel avses sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen som lämpar sig för polisuppdrag.*"

Enligt grundlagsutskottets tidigare utlåtande bör det av lagen tydligare än av det ursprungliga förslaget framgå när handräckning kan omfatta användning av militära maktmedel. Bestämmelsen ska i lagen begränsas till att gälla sådana i 34 a kap. i strafflagen avsedda allvarliga gärningar som omedelbart måste förhindras eller avbrytas för att skydda andra personers liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att förhindra eller avbryta gärningen än med militära maktmedel (GrUU 10/2005 rd).

Polisens rätt att få handräckning som kräver användning av militära maktmedel begränsas i 4 § 1 mom. i skrivelsen till åtgärder för att förhindra eller avbryta brott enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten och 2 mom. i strafflagen. Ett ytterligare villkor enligt 4 § 1 mom. i skrivelsen är att det med polisens egen utrustning och personal inte är möjligt att förhindra eller avbryta ett brott.

Handräckning kan därmed ges för att förhindra eller avbryta de allvarligaste brott som begås i terroristiskt syfte. Enligt grundlagsutskottets ståndpunkt omfattar bestämmelsen inte förberedelse av ett brott som begås i terroristiskt syfte, ledning av en terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet och finansiering av terrorism, som enligt 34 a kap. i strafflagen är straffbara.

Handräckning kan enligt 4 § 2 mom. i skrivelsen omfatta användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt för att avvärja ett överhängande allvarligt hot mot ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

Det hot som ska avvärjas ska enligt förslaget uttryckligen gälla liv eller hälsa. Militära maktmedel kan således inte användas t.ex. för att avvärja hot mot egendom eller annan ekonomisk skada. Dessutom ska det vara fråga om ett allvarligt hot mot liv eller hälsa. Sannolikheten för att någon får sätta livet till eller att någons hälsa tar allvarlig skada bör enligt grundlagsutskottets mening vara stor i detta sammanhang. Ett ytterligare villkor är att hotet ska vara konkret och omedelbart överhängande samt allmänt, dvs. rikta sig mot ett stort antal människor. Handräckningen kan därmed omfatta militära maktmedel, om alla villkor i den föreslagna bestämmelsen samtidigt uppfylls och det är nödvändigt att ta till maktmedel för att avvärja faran. Till dessa delar uppfyller förslaget grundlagsutskottets tidigare krav på preciseringar.

För det tredje anser grundlagsutskottet i linje med sin tidigare ståndpunkt att lagen måste kompletteras med bestämmelser om kravet på proportionalitet i användningen av maktmedel och omständigheter som uttryckligen ska beaktas vid bedömningen av om det är försvarbart att använda militära maktmedel.

I 4 § 4 mom. i skrivelsen krävs att användningen av maktmedel ska vara försvarbar i relation till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, vilka resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på en samlad bedömning av situationen. Till denna del svarar förslaget mot det som normalt föreskrivs i lagstiftningen om vad som ska beaktas i en bedömning av maktmedlens proportionalitet och acceptabilitet (t.ex. 27 § 2 mom. i polislagen och 31 § 1 mom. i territorialövervakningslagen). Dessutom bör utomstående personers rättigheter och säkerhet beaktas alldeles särskilt. Bestämmelsen är en påminnelse om att det är viktigt att beakta skyddet av utomstående personers liv, hälsa och andra rättigheter. I

slutet av 4 § 4 mom. i skrivelsen föreslås ytterligare föregående varning om användning av maktmedel. Av grundlagsutskottets tidigare utlåtande framgår att dess tidigare krav på att proportionalitetsprincipen ska skrivas in i lagen till dessa delar blivit beaktat på behörigt sätt.

Enligt grundlagsutskottets nya utlåtande kan 4 § i skrivelsen i förvaltningsutskottets begäran om utlåtande utifrån det som sägs ovan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utgångspunkten för skrivelsen i förvaltningsutskottets begäran om utlåtande är mer eller mindre att lagstiftningen precis som regeringens ursprungliga proposition uttryckligen ska gälla polisens användning av maktmedel och att meningen är att möjliggöra för polisen att tillgoda sig försvarsmaktens specialutrustning och personal i sin tjänsteutövning.

Som grundlagsutskottet ser det är utgångspunkten riktig. Det bör i första hand vara polisen som har rätt att använda maktmedel för att förhindra eller avbryta ett brott, eftersom polisen har den expertis som är nödvändig för att utföra uppdraget enligt lagen. I det sammanhanget är det klart att polisen inte kan använda maktmedel t.ex. för att döda utan att begå en gärning som är straffbar enligt strafflagen.

Föreslagna 4 § 5 mom. i skrivelsen i förvaltningsutskottets begäran om utlåtande om att polisen ska leda användningen av maktmedel är därför befogat. Men grundlagsutskottet vill ändå komplettera bestämmelsen med att polisen också ska fatta beslut om användning av maktmedel i konkreta situationer. Bestämmelsen kan enligt grundlagsutskottets nya utlåtande formuleras t.ex. på följande sätt: "*Polisen fattar beslut om användning av maktmedel enligt denna paragraf och leder användningen av dem*".

Utifrån det ovan anförda föreslår förvaltningsutskottet att 4 § godkänns med följande formulering: "Polisen har rätt att av försvarsmakten få nödvändig handräckning som kräver användning av (*utesl.*) maktmedel, om det är nödvändigt för att förhindra brott eller avbryta begående av brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom., om det inte är

möjligt att förhindra eller avbryta ett brott med polisens egen utrustning och personal.

Handräckning kan omfatta användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt för att avvärja ett överhängande allvarligt hot mot ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

Med militära maktmedel avses sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen som lämpar sig för polisuppdrag.

Maktmedlen ska vara försvarbara i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, vilka resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på en samlad bedömning av situationen. Utomstående personers rättigheter och säkerhet måste beaktas särskilt. Föregående varning om att maktmedel kommer att användas bör om möjligt ges.

Polisen fattar beslut om användning av maktmedel enligt denna paragraf och leder användningen av dem. Maktmedel får endast användas av den som tjänstgör inom försvarsmakten i militär tjänst samt den som inom försvarsmakten har utnämnts till tjänsteman i tjänsteförhållande för viss tid för att tjänstgöra i militära uppgifter."

4 a § (Ny). I sitt tidigare utlåtande ansåg grundlagsutskottet det nödvändigt att komplettera lagen med att beslut om handräckning enligt huvudregeln fattas i statsrådets allmänna sammanträde (GrUU 10/2005 rd). Detta nämns också i 4 a § 1 mom. i skrivelsen i förvaltningsutskottets begäran om utlåtande. I momentet ingår liksom i enlighet med grundlagsutskottets rekommendation en bestämmelse om anmälan till republikens president och befogenhet för statsrådet att utifrån anmälan besluta om fortsättande eller avbrytande av inledd handräckning.

Handräckningsärenden är till sin art så exceptionella att det enligt grundlagsutskottets tidigare utlåtande är skäl att överväga om reglerna för förfarandet i brådskande fall kunde ändras så att beslutet om att lämna handräckning fattas av för-

svarsministeriet på begäran av inrikesministeriet. Också då bör beslutsfattandet villkoras med att det inte går att sammankalla statsrådet tillräckligt snabbt (GrUU 10/2005 rd).

Inrikesministeriet föreslår i sin skrivelse i förvaltningsutskottets begäran om utlåtande att man håller fast vid lagstiftningsmodellen i regeringens ursprungliga proposition, eftersom det i brådskande situationer kan vara fråga om åtgärder som måste vidtas på några få minuter och att kedjan från information till beslut i praktiken inte kan vara särskilt lång i sådana situationer. Oberoende av dessa fullt begripliga synpunkter är det enligt grundlagsutskottets mening konstitutionellt viktigt att ett exceptionellt beslut om att polisen begär sådan handräckning av försvarsmakten som kräver användning av militära maktmedel också i brådskande situationer fattas i ett ministerium som leds av en minister som är ansvarig inför riksdagen. Därför anser grundlagsutskottet att det är skäl att se över 4 a § 1 mom. i skrivelsen för att det ska stämma överens med utskottets ståndpunkt (GrUU 23/2005 rd).

Utifrån det som sägs ovan föreslår förvaltningsutskottet att 4 a § godkänns med följande lydelse: "*I situationer som avses i 4 § begär inrikesministeriet handräckning hos försvarsministeriet och beslut om att lämna handräckning fattas i statsrådets allmänna sammanträde. Om det inte är möjligt att sammankalla statsrådet tillräckligt snabbt kan inrikesministeriet i brådskande fall som direkt och allvarligt äventyrar synnerligen viktiga samhällsfunktioner begära handräckning hos försvarsministeriet, som omedelbart beslutar om lämnande av handräckning. Statsrådet och republikens president skall utan dröjsmål underrättas om begäran och beslutet om lämnande av handräckning. Statsrådet kan fatta beslut om att fortsätta eller upphöra med redan inledd handräckning.*

Försvarsmakten får inte åläggas uppdrag som avses i 4 § utan den begäran om handräckning och det beslut om lämnande av handräckning som avses i 1 mom., om inte något annat följer av den behörighet som innehas av försvarsmaktens överbefälhavare.

Bestämmelser om trygghet av Finlands territoriella integritet finns i territorialövervakningslagen (755/2000)."

2. Lag om ändring av 27 § i polislagen (Ny)

Tanken i inrikesministeriets skrivelse som ingår i förvaltningsutskottets begäran om utlåtande, och i den ursprungliga propositionen, är att försvarsmaktens befogenheter att använda maktmedel ska grunda sig på 27 § i polislagen. I sitt tidigare utlåtande ansåg grundlagsutskottet att denna bestämmelse lämpar sig illa som verksamhetsgrund när det handlar om polisens möjligheter att i exceptionella fall av försvarsmakten få handräckning som inbegriper användning av militära maktmedel. Polisen har nämligen i princip inte rätt att i tjänsteuppdrag använda några som helst militära maktmedel. Försvarsmakten åter har enligt den föreslagna lagstiftningen inte rätt att använda andra maktmedel än sådana som polisen i kraft av sina befogenheter ger fullmakt till. Handräckningsreglerna utvidgar inte polisens befogenheter att använda maktmedel och tillför inte heller försvarsmakten nya, från polisens befogenheter fristående befogenheter (GrUU 10/2005 rd).

I den reglering som föreslås i inrikesministeriets till förvaltningsutskottets utlåtandebegäran fogade skrivelse kvarstår enligt grundlagsutskottets nya utlåtande samma grundläggande problem. Det är möjligt att den underliggande tanken är att handräckningslagen i sig räcker till för att ge polisen och försvarsmakten befogenheter att använda militära maktmedel för att förhindra eller avbryta brott med de villkor, förutsättningar och begränsningar som lagen anger. Grundlagsutskottet understryker i sitt nya utlåtande att lagstiftningen huvudsakligen är helt korrekt vad gäller handräckning och villkoren och begränsningarna för användning av militära maktmedel som eventuellt ingår i handräckningen. Men för att rätta till den lagstiftningstekniska bristen i handräckningskonstruktionen måste polislagen och lagen om försvarsmakten enligt grundlagsutskottets nya utlåtande kompletteras med bestämmelser om polisens och försvars-

maktens befogenheter och att befogenheterna samtidigt binds vid de villkor och begränsningar som nu föreslås i handräckningslagen.

Med stöd av det ovan anförda föreslår förvaltningsutskottet att 27 § i polislagen kompletteras med ett nytt 4 mom. varvid det tidigare 4 mom. blir 5 mom., enligt följande: *"Polisen har rätt att med försvarsmaktens bistånd använda militära maktmedel för att förhindra eller avbryta ett terroristbrott enligt vad som föreskrivs i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980)."*

3. Lag om ändring av 2 § i lagen om försvarsmakten (Ny)

Med hänvisning till vad som ovan anförts i fråga om lagförslag 2 samt grundlagsutskottets utlåtande GrUU 23/2005 rd föreslår förvaltningsutskottet att 2 § om försvarsmaktens uppgift i lagen om försvarsmakten i fråga om 1 mom. 6 punkten kompletteras enligt följande: *"att vid behov giva handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt för förhindrande och avbrytande av terroristbrott på sätt därom är stadgat särskilt".*

Dessutom föreslår förvaltningsutskottet att 2 § i lagen kompletteras med ett nytt 2 mom. med följande lydelse: *"Försvarsmakten har i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) rätt att använda militära maktmedel under polisens ledning när den bistår polisen i att förhindra eller avbryta ett terroristbrott."*

Lagstiftningsordning

Enligt grundlagsutskottets nya utlåtande kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning (GrUU 23/2005 rd).

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår förvaltningsutskottet

att det lagförslag som ingår i propositionen godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att de nya lagförslagen 2 och 3 godkänns (Utskottets nya lagförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av (utesl.) lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 5 december 1980 om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) 4 §
(utesl.), samt
fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

4 §

Polisen har rätt att av försvarsmakten få nödvändig handräckning som kräver användning av (utesl.) maktmedel, om det är nödvändigt för att förhindra brott eller avbryta begående av brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom., om det inte är möjligt att förhindra eller avbryta ett brott med polisens egen utrustning och personal.

Handräckning kan omfatta användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarligt hot mot ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

Med militära maktmedel avses sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen som lämpar sig för polisuppdrag.

Maktmedlen skall vara försvarbara i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, vilka resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på en samlad bedömning av situationen. Utomstående personers rättigheter och säkerhet måste beaktas särskilt. Föregående varning om att maktmedel kommer att användas bör om möjligt ges.

Polisen fattar beslut om användning av maktmedel enligt denna paragraf och leder användningen av dem. Maktmedel får endast användas av den som tjänstgör inom försvarsmakten i militär tjänst samt den som inom försvarsmakten har utnämnts till tjänsteman i tjänsteförhållande för viss tid för att tjänstgöra i militära uppgifter.

4 a § (Ny)

I situationer som avses i 4 § begär inrikesministeriet handräckning hos försvarsministeriet och beslut om att lämna handräckning fattas vid statsrådets allmänna sammanträde. Om det inte är möjligt att sammankalla statsrådet tillräckligt snabbt kan inrikesministeriet i brådskande fall som direkt och allvarligt äventyrar synnerligen viktiga samhällsfunktioner begära handräckning hos försvarsministeriet, som omedelbart beslutar om lämnande av handräckning. Statsrådet och republikens president skall utan dröjsmål underrättas om begäran och beslutet om lämnande av handräckning. Statsrådet kan fatta beslut om att fortsätta eller upphöra med redan inledd handräckning.

Försvarsmakten får inte åläggas uppdrag som avses i 4 § utan den begäran om handräckning och det beslut om lämnande av handräckning som avses i 1 mom., om inte något annat

följer av den behörighet som innehas av försvarsmaktens överbefälhavare.

Bestämmelser om tryggnad av Finlands territoriella integritet finns i territorialövervakningslagen (755/2000).

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

Utskottets nya lagförslag

2.

Lag

om ändring av 27 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 27 § 4 mom. i polislagen (493/1995) av den 7 april 1995, sådant det lyder delvis ändrat i lag 517/2003, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 5 mom., som följer:

27 §

Användning av maktmedel

hindra eller avbryta ett terroristbrott enligt vad som föreskrivs i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980).

Polisen har rätt att med försvarsmaktens bistånd använda militära maktmedel för att för-

Denna lag träder i kraft den 200 .

3.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om försvarsmakten av den 31 maj 1974 (402/1974) 2 § 1 mom. 6 punkten och **fogas** till 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 740/1994, 228/2000 och 452/2001, ett nytt 2 mom. som följer:

2 §
Försvarmakten har till uppgift
— — — — —
6) att vid behov giva handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt förhindra och avbryta terroristbrott på sätt därom är stadgat särskilt;
— — — — —

Försvarmakten har i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om försvarmaktens handräckning till polisen (781/1980) rätt att använda militära maktmedel under polisens ledning när den bistår polisen i att förhindra eller avbryta ett terroristbrott.

— — — — —
Denna lag träder i kraft den 200 .

Helsingfors den 14 juni 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Matti Väistö /cent
vordf. Veijo Puhjo /vänst
medl. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
Nils-Anders Granvik /sv
Lasse Hautala /cent
Esko Kurvinen /saml
Lauri Kähkönen /sd

Kari Kärkkäinen /kd
Rosa Meriläinen /gröna
Lauri Oinonen /cent
Heli Paasio /sd
Satu Taiveaho /sd
Tapani Tölle /cent
Ahti Vielma /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Ossi Lantto.

RESERVATION

Motivering

Vi anser att förslaget i propositionen om ändring av 4 och 4 a § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen bör förkastas. Inte heller ministeriets ändrade förslag till 4 och (nya) 4 a § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen löser enligt vår mening de grundläggande problem som förts fram i vissa sakkunnigas utlåtanden till förvaltningsutskottet och grundlagsutskottet.

Vi hänvisar till de motiverade synpunkter som ledamot Lapintie m.fl. har framfört om förslaget i sina reservationer till grundlagsutskottets utlåtanden (GrUU 10/2005 rd och GrUU 23/2005 rd).

I sin av utskottet godkända form tillåter den nya lagen att försvarsmaktens tunga materiel används under fredstid i anti-terroristiska polisoperationer också med den risken att oskyldiga utomstående får sätta livet till. Vår mening är att myndigheterna inte kan ges sådana här befogenheter genom en vanlig lag. Med tanke på konventionerna om mänskliga rättigheter är det tveklaktigt om myndigheterna kan ges sådana befogenheter ens genom en lag som kommit till i kvalificerad grundlagsordning.

Propositionen förbigår att konventionerna om mänskliga rättigheter mer eller mindre ovillkorligt garanterar att människor är skyddade till liv och fysisk integritet. De utgör också den viktiga bestämmelsen om grundläggande rättigheter i vår grundlag (GL 7 §). Som framgått vid ut-

frågningen av sakkunniga är skyddet av rätten till liv en av de rättigheter i konventionerna om mänskliga rättigheter som det inte är tillåtet att kringgå ens i nödsituationer.

Det rimmar också illa med vårt rättstänkande att man skulle godkänna att den otrevliga konsekvensen eller nackdelen med någon polisoperation är att utomstående människor får sätta livet till. Vårt rättsväsende har inte heller hittills accepterat några undantagsbefogenheter för nödsituationer.

Vi accepterar inte heller den tanken att man avstår från att skydda en viss, i sig mindre människogrupps liv för att den vägen kunna rädda eventuellt några fler människor på något annat håll.

I den form som godkänts av utskottet innehåller lagen inga entydiga bestämmelser om att polisen inte utan att göra sig skyldig till brott kan använda maktmedel mot utomstående i avsikt att döda vid bekämpning av sådana terroristbrott som avses i propositionen.

Vi anser att en sådan avgränsning av befogenheterna skulle ha ingått i lagen på författningsnivå så att polisen inte har befogenheter att döda utomstående personer.

Förslag

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

att lagförslaget i utskottets betänkande förkastas.

Helsingfors den 14 juni 2005

Veijo Puhjo /vänst
Rosa Meriläinen /gröna